

Autor: mgr Donata Ćmiel i mgr Teresa Hamela

Historia szkół handlowych i ekonomicznych w Radomiu sięga początku minionego stulecia.

Na terenie Radomia istniały dwie szkoły handlowe. Pierwsza założona w 1902 roku to siedmioklasowa Miejska Szkoła Handlowa. Tak nazwana szkoła była w zasadzie ogólnokształcącą placówką oświatową, na uruchomienie której władze carskie w okresie niewoli nie zezwoliły. Dla upozorowania kierunku handlowego, wprowadzono do programu nauczania przedmioty zawodowe, tj. arytmetykę handlową, buchalterię i prawoznawstwo. Po odzyskaniu niepodległości stała się szkołą ogólnokształcącą i istnieje do dzisiaj jako Liceum Ogólnokształcące im. T. Chałubińskiego.

Druga szkoła handlowa założona została w 1918 roku. Władze carskie u schyłku I wojny światowej pozostawiały społeczeństwu wolną rękę w rozwiązywaniu nurtujących je problemów. Po długich latach niewoli zacofana gospodarka naszego miasta wymagała dopływu wykształconych kadr, które mogłyby sprostać wymogom nowej rzeczywistości. Toteż świątli radomianie powołali Komisję Oświatową Komitetu Obywatelskiego Ziemi Radomskiej, w ramach której powstał wydział szkół zawodowych. Jednym z działaczy tego wydziału był Feliks Paschalski.

To jemu powierzono zorganizowanie Szkoły Handlowej i opracowanie programu nauczania, zapewniającego odpowiednie przygotowanie absolwentów do pracy w handlu, usługach, przemyśle i administracji.

Po wykonaniu prac związanych z organizacją szkoły handlowej męskiej ogłoszono zapisy do klasy pierwszej, a kierownictwo Szkoły powierzono Feliksowi Paschalskiemu.

Naukę rozpoczęto 1.09.1918 roku w godzinach popołudniowych w budynku Szkoły Realnej przy ul. Traugutta 61.

W 1923 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego usankcjonowało istnienie Szkoły i dało jej nazwę 3-letniej Szkoły Handlowej. Program nauczania opracowany przez ministerstwo obowiązywał we wszystkich tego typu szkołach w kraju. MWRiOP zażądało, by opiekę nad Szkołą objęła oficjalnie działająca organizacja gospodarcza. Od 1.09.1923 r. udzielono koncesji na prowadzenie placówki Stowarzyszeniu Kupców Polskich.

Działalność szkoły w pierwszych dwunastu latach prowadzona była w cudzym budynku i w godzinach popołudniowych a brak gabinetów przedmiotowych utrudniał realizację materiału programowego. Baza lokalowa znacznie pogorszyła się, kiedy w 1929 r. MWRiOP zlikwidowało prywatną żeńską Szkołę Handlową pani Niwińskiej a dziewczęta przeniesiono do naszej szkoły. I tak, w 1930 r. powstała 4-letnia Szkoła Handlowa Męska i Żeńska SKP. Wyłonił się problem natychmiastowego zdobycia własnego budynku, w którym pomieściłoby się 5 oddziałów liczących 162 uczniów. Toteż Stowarzyszenie Kupców Polskich nabyło od rodziny Epstenów, 2 budynki dwupiętrowe przy ul. Traugutta 61. Budynek frontowy zajęty na mieszkania prywatne opróżniony został w 1929 r., w drugim zaś, nadal mieściła się Szkoła Realna. Na nabytym terenie znajdowała się sala gimnastyczna. Nabycie budynku szkolnego pozwoliło na normalną pracę. Zajęcia odbywały się rano a urządzone gabinety przedmiotowe umożliwiały prowadzenie ćwiczeń. Organizuje się również pracę wychowawczą. Dobrze działał samorząd i spółdzielnia uczniowska. Aktywnie pracowała 14 Radomska Drużyna Harcerska, nad którą opiekę sprawował prof. Tomasz Kwapisiewicz a pierwszym drużynowym był Waclaw Witecki zamordowany w obozie koncentracyjnym. W turniejach radomskich szkół średnich sukcesy odnosiła męska drużyna siatkówki i koszykówki.

Szkoła wielokrotnie wizytowana przez Ministerstwo i Krakowskie Kuratorium Okręgu Szkolnego cieszyła się dobrą opinią. Przewodzącymi pedagogami tego okresu byli: J. Karpiński, M. Szymański, B. Suligowski, T. Kwapisiewicz, Cz. Paschalski, H. Paluszyński, W. Paluszyński, H. Walkiewicz, J. Olszenko, J. Gall, S. Piękoś, M. Domńska, B. Czerwiński.

W 1939 r. Szkoła otrzymała polecenie uruchomienia 2-letniego Liceum Handlowego, ukończenie którego dawało prawo wstępu na wyższe uczelnie. 1.09.1939 r., pod gradem bomb hitlerowskich, przeprowadzono egzamin wstępny do Liceum.

Już w pierwszych miesiącach okupacji aresztowano dyr. F. Paschalskiego, E.

Raczkowskiego, S. Werenika, B. Suligowskiego, Cz. Paschalskiego.

W grudniu 1939 r. podjęto starania o uruchomienie Szkoły. Zabezpieczeniem dokumentacji szkolnej zajęli się J. Kozieł i F. Wojcieszek, a woźny S. Wybacz zamurował ją w piwnicy szkolnej i tam przetrwała przez okres okupacji. W styczniu 1940 r. uzyskano zezwolenie na uruchomienie szkoły. Rozpoczęto naukę na poziomie przedwojennym w małym budynku poczty przy ul. Piłsudskiego 14 (właściwie budynki Szkoły zajął okupant). Wkrótce przeniesiono ją do obecnego budynku Biblioteki Wojewódzkiej. Pod nieobecność dyrektora Szkołą zarządzał prof. J. Karpiński. Po zwolnieniu z więzienia w marcu 1940 r. dyr. Paschalski wraca na swoje stanowisko.

Gro nauczycieli i młodzieży zaangażowanych było w pracę podziemia. W lutym 1940 r. zorganizowano w szkole tajną aptekę. Następują aresztowania młodzieży - L. Krakowiaka, Z. Sambora, S. Natkańskiego, Z. Górską oraz prof. W. Paluszyńskiego, którego w 1941 r. zamordowano w Oświęcimiu.

1.09.1940 r. okupant zamyka liceum a gimnazjum przekształca na 2-letnią państwową szkołę handlową, którą przeniesiono z ul. Piłsudskiego do budynku Szkoły Rzemieślniczej, a później do budynku Szkoły Garbarskiej. Młodzież liceum kontynuuje naukę na tajnych kompletach prowadzonych przez prof. J. Karpińskiego. W szkole zdecydowano nielegalnie realizować rozszerzony materiał nauczania przedmiotów zawodowych oraz skreślonych całkowicie z programu przedmiotów ogólnokształcących. Należało zachować wszelkie środki ostrożności, by na czas częstych kontroli pochować podręczniki i zmienić temat lekcji, by nie dopuścić do wykrycia realizacji tajnego programu nauczania. Sytuacja nieznacznie poprawiła się, kiedy okupant zezwolił na uruchomienie tzw. „aufbauklasse” dla absolwentów 2-letniej Szkoły Handlowej. Pozwoliło to na realizację nielegalnego pełnego programu przedwojennej 4-letniej Szkoły Handlowej w ten sposób, że młodzież pierwszej klasy pozostawiano na drugi rok w tej samej klasie, realizując z nią program drugiej klasy, a w „aufbauklasse” realizowano materiał czwartej klasy.

Na wiosnę 1942 r. aresztowano sekretarkę J. Kozieł zaangażowaną w pracę podziemia oraz pedagogów J. Lichomską, J. Nadkańską, F. Natkańskiego i absolwentki szkoły M. Jastrzębską, L. Zielińską. Jesienią wywieziono do obozów koncentracyjnych L. Smrokowskiego, A. Bryńskiego, W. Millera, który został tam zamordowany.

Na wiosnę 1943 r. Handlówka została przeniesiona do pomieszczeń przy fabryce obuwia czeskiej firmy „Bata”, a w 1944 r. rozpoczęła naukę w budynku szkoły podstawowej przy ul. Traugutta. Należy wspomnieć również innych pedagogów tego okresu jak: W. Chrzanowską, K. Mazurkową, A. Bogucką, S. Werenika.

Styczeń 1945 r. przyniósł upragnioną wolność i już w lutym zostało uruchomione prywatne 4-letnie Gimnazjum i 2-letnie Liceum Handlowe Stowarzyszenia Kupców Polskich pod kierownictwem F. Paschalskiego w budynkach przy ul. Traugutta 61.

W kwietniu 1948 r. umiera dyrektor szkoły, wybitny pedagog F. Paschalski. Przez następne dwa lata dyrektorem był prof. Mieczysław Szymański.

W Polsce Ludowej często zmieniała się struktura szkoły, jej program i nazwa. I tak, w 1949 r. upaństwowiono ją i nadano nazwę Państwowego Gimnazjum i Liceum Handlowego; w 1950 r. przemianowano na Państwowe Zakłady Kształcenia Administracyjno-Gospodarczego (3 lata gimnazjum, 2 lata liceum); w 1951 r. otrzymała nazwę Technikum Finansowe Ministerstwa Finansów (początkowo 3-letnie później 4-letnie); w 1957 zmieniono nazwę na Technikum Ekonomiczne (od 1959 r. 5-letnie); w 1957 r. uruchomiono TE dla dorosłych; w 1959 r. założono filię TE w Kozienicach, która po trzech latach usamodzielniała się; w 1962 r. utworzono filię w Skaryszewie, która usamodzielniała się w 1965 r.

Po wojnie ogromną rolę wychowawczą odgrywały zajęcia pozalekcyjne. Występy zespołów: recytatorskiego, tanecznego i chóru organizowane w latach 1945-49 przez nauczycieli W. Rogowską, I. Słonecką i H. Kotlimowskiego cieszyły się powodzeniem nie tylko młodzieży, ale i uznaniem radomian.

Na uwagę zasługuje występ na II Walnym Zjeździe Absolwentów, a następnie wspólny występ z młodzieżą Technikum Mechanicznego w ramach współpracy między szkołami. Największe sukcesy zespołów artystycznych przypadają na lata 1952-1962. Wielkim powodzeniem cieszył się 80-osobowy chór pod kier. Wł. Krywiczana i 40-osobowy zespół taneczny pod kier. R. Chojnackiej wystawiając piękną Suitę Kielecką. Zespoły występowały wielokrotnie w Ministerstwie Finansów, zdobywały pierwsze miejsca i cenne nagrody w ogólnopolskich eliminacjach.

Doceniając znaczenie wychowania fizycznego zorganizowano Szkolne Koło Sportowe. Drużyna piłki siatkowej dziewcząt pod pieczęcią prof. M. Krauze często zajmowała pierwsze miejsca lub jedno z pierwszych w Radomiu i w woj. kieleckim. W latach 1960/68 była mistrzem szkół średnich radomskich. Drużyna piłki ręcznej dziewcząt w latach 1960/67 miała mistrzostwo szkół średnich radomskich. Dziewczęta pięciokrotnie brały udział w mistrzostwach Polski. Młodzież lat 1951/52 śledziła sukcesy K. Aleksanderek, mistrzyni Polski w skoku wzwyż i w biegu na 60 m. A w 1963 r. L. Chyła pobił rekord Polski juniorów w biegu na 1000 m. Również w gimnastyce odnosiliśmy sukcesy. W latach 1961/63 sekcja miała mistrzostwo szkół średnich radomskich a w 1962 r. wicemistrzostwo woj. kieleckiego.

W związku z reformą szkolnictwa, wprowadzającą 8-letnią szkołę podstawową, w 1967 r. zmieniono nazwę na Liceum Ekonomiczne (4-letnie). Program nauczania w poszczególnych klasach zależał od specjalności. W 1977 r. decyzją Kuratora Z. Adydana utworzono Zespół Szkół Ekonomicznych, w skład którego weszły: Liceum Ekonomiczne, Liceum Ekonomiczne na podbudowie 2-ch klas liceum ogólnokształcącego, Liceum Ekonomiczne na podbudowie 3-ch klas ZSZ, Liceum Zawodowe, Zasadnicza Szkoła Zawodowa kształcąca sprzedawców, a od 1991 r. Liceum Handlowe i od 1993 r. Technikum Łączności. Od 2002 roku, po wejściu reformy szkolnictwa do szkół ponadgimnazjalnych, w skład ZSE wchodzi: 3-letnie Liceum Profilowane - profil ekonomiczno-administracyjny, 4-letnie Technikum, po ukończeniu którego młodzież otrzyma tytuł technika: ekonomisty, handlowca lub usług pocztowych i telekomunikacyjnych oraz 2-letnia Zasadnicza Szkoła Zawodowa kształcąca sprzedawców.

Szkoła zawsze cieszyła się dobrą opinią i popularnością Radomian. Toteż bywały lata, że

kandydatów do klas pierwszych było trzykrotnie więcej niż miejsc. Rokrocznie wzrastała liczba oddziałów klasowych i młodzieży. Coraz bardziej doskwierały nam warunki lokalowe. Mimo wysiłków kolejnych dyrektorów Szkoła nie miała własnego nowego obiektu. Podejmowano różne próby zainteresowania władz oświatowych nękającym nas problemem. Efektem tych starań w 1988 r. Szkołę przeniesiono z ul. Traugutta 61 do budynku przy ul. Wernera 22 (po likwidacji Zespołu Szkół Zawodowych Radomskiego Przedsiębiorstwa Budowlanego), a 22.12.1992 r. ZSE otrzymał w zarząd na czas nieokreślony tę nieruchomości wraz z budynkiem.

Mimo, że powierzchnia tego budynku jest 3-krotnie większa od poprzedniego, to liczba sal lekcyjnych nie zwiększyła się zbyt. Zajęcia lekcyjne do dzisiaj odbywają się do godz. 19-tej. Zdecydowanie poprawiły się warunki sanitarne oraz rekreacyjne. Uczniowie mają do dyspozycji salę gimnastyczną o pow. parkietu 520 m² z widownią dla 500 osób i małą salę gimnastyczną o pow. 175 m². W ZSE działają obecnie sekcje sportowe: koszykówka dziewcząt i chłopców, siatkówka dziewcząt, piłka nożna chłopców, piłka ręczna dziewcząt, taniec nowoczesny, tenis stołowy dziewcząt i chłopców, lekkoatletyka dziewcząt. Uczniowie naszej szkoły od wielu lat zajmują czołowe miejsca we współzawodnictwie sportowym szkół radomskich. Mamy już ogromną kolekcję medali, pucharów i dyplomów. Po 30 latach intensywnego użytkowania obiektu sportowego konieczny jest jego natychmiastowy remont, niestety gmina nie ma na to funduszy. Dużych nakładów finansowych wymaga również zagospodarowanie obszernego terenu otaczającego Szkołę, na którym należałoby urządzić, np. boiska sportowe.

Nie tylko w sporcie odnosimy sukcesy. Jak na „Ekonomik” przystało nasi najlepsi uczniowie od lat biorą udział i odnoszą liczne sukcesy w olimpiadach i konkursach ekonomicznych, takich jak: Olimpiada Wiedzy Ekonomicznej, Turniej Wiedzy i Umiejętności Handlowo-Menażerskiej, Konkurs Nowoczesny Sprzedawca. Za osiągnięcia w nauce od kilku lat uczniowie naszej szkoły otrzymują stypendium Premiera - obecnie są to uczennice: M. Dębicka i A. Krajewska.

Od kilku lat ZSE współpracuje ze Szkołą Zawodową Loschmidt-Berufsschule i Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym Alte Feuerwache w Berlinie. Tradycją Szkoły stały się wyjazdy naszej młodzieży w Centrum Współpracy Polsko-Niemieckiej w Olsztynie.

ZSE wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rynku pracy oraz wymogom stawianym absolwentom przez pracodawców wprowadził przedmiot „prowadzenie działalności handlowej”, na którym uczeń zdobywa umiejętności praktyczne. Przedmiot ten został wprowadzony w oparciu o modelowe biuro ćwiczeń prowadzone w szkołach niemieckich. Nasze biuro otworzone w 1999 r. wyposażyli Niemcy. Są w nim komputery, drukarki, kasa fiskalna, jest Internet i programy komputerowe niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej. Nie ma tu ławek i tablicy, nie ma zeszytów i prac domowych. Wszystko wygląda jak w prawdziwym biurze. Każdy uczeń ma przydzielone stanowisko pracy i zakres obowiązków, z których musi się wywiązać podczas zajęć. Uczeń zdobywa umiejętności praktyczne, korzystając z odpowiednio wyposażonego stanowiska pracy, oryginalnych druków i porad dwóch nauczycieli. W Polsce istnieje tylko kilka takich pracowni. Szkoła ma dwie pracownie informatyczne. Wszystkie komputery połączone są w sieć lokalną. Zainstalowane

jest także stałe łącze do Internetu, z którego młodzież może korzystać nie tylko w czasie lekcji.

Integralną częścią procesu dydaktyczno-wychowawczego naszej szkoły jest praktyka zawodowa. Jej zadaniem jest łączenie wiadomości z przedmiotów zawodowych z umiejętnościami praktycznymi wykonywania przyszłego zawodu. Praktyka jest realizowana w jednostkach operatywnych, urzędach administracji państwowej, bankach. Uczniowie ZSZ praktyczną naukę zawodu odbywają w różnych punktach sprzedaży detalicznej. Kierownikiem szkolenia praktycznego od 1992 r. jest mgr E. Kosiec.

Bazę szkolną stanowią: 21 klaso-pracowni, w tym 2 informatyczne i biuro ćwiczeń, biblioteka z czytelnią, 2 sale gimnastyczne oraz spółdzielnia uczniowska „Kubuś” istniejąca od 1956 r.

Do Zespołu Szkół Ekonomicznych uczęszcza obecnie 1200 uczniów. Zajęcia prowadzi 72 nauczycieli, w tym 19 dyplomowanych. Dyrektorem Szkoły jest mgr Ryszard Wójtowicz (od 1995 r.) a wicedyrektorami są mgr E. Sulińska i mgr T. Hamela.

Wykaz dotychczasowych dyrektorów: Feliks Paschalski, mgr Mieczysław Szymański, mgr Marian Wilczyński, Hipolit Jakimczyk, Stanisław Łoś, Witold Brzóska, Stefan Piękoś, mgr Władysław Fugiel, mgr Barbara Peryga, mgr Witold Proniewicz, mgr Danuta Kwiatek, mgr Jadwiga Wojtasik.

Jesienią tego roku obchodzić będziemy 85 rocznicę istnienia Szkoły. Ten piękny jubileusz skłania nas do rozważań o dniach minionych i obecnych. Najlepiej uczynią to nasi absolwenci, organizując kolejny już siódmy Zjazd.

Pierwszy odbył się w 1932 r. z okazji przekazania Szkole sztandaru ufundowanego przez Stowarzyszenie Kupców Polskich.

Drugi Walny Zjazd odbył się w 1948 r. w związku z 30-leciem Szkoły. Wmurowano wtedy, na I piętrze frontowego budynku przy ul. Traugutta 61, tablicę pamiątkową dla uczczenia pamięci poległych i zmarłych członków Rady Pedagogicznej i wychowanków.

Trzeci Walny Zjazd w 1958 r. miał na celu uczczenie 40-lecia Szkoły i reaktywowania Koła Absolwentów.

Naszymi absolwentami są, m.in.: prof. Z. Bosiakowski i prof. S. Nowicki - wieloletni rektorzy SGPiS w Warszawie, prof. S. Surma - wykładowca SGPiS, Cz. Leśniak - były konsul we Francji, Z. Heńk - dziennikarz, K. Paździor - mistrz olimpijski w boksie, J. Przyborowski - lekkoatleta, mistrz świata weteranów, T. Zlamal - tancerz opery w Göteborgu, M. Dmochowski - aktor. Wśród absolwentów są nauczyciele, artyści plastycy, muzycy, inżynierowie, lekarze. Jednak większość pracuje w handlu, przemyśle oraz urzędach administracji państwowej i samorządowej.

Czwarty Zjazd dotyczył 50-lecia Szkoły i odbył się w 1968 r.

W trakcie uroczystości młodzież otrzymała ufundowany przez Komitet Rodzicielski nawy sztandar - o starym mówiono, że został zniszczony przez okupanta.

Później dopiero okazało się, że został ukryty i przechowywany, bo miał on wyszyty wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej, trzeba go więc było ukryć. „Wszyscy obecni na uroczystości zjazdowej przyciskali do serca małą zieloną książeczkę - monografię 50 lat Szkół Ekonomicznych. To było duże osiągnięcie jak na tamte czasy, gdy każde słowo podlegało kontroli.” - wspomina Lucyna Ludwińska - absolwentka z 1951 r. aktywna współorganizatorka wielu Zjazdów.

Piąty Zjazd odbył się w 1978 r. z jego okazji Zespół Szkół Ekonomicznych otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej. Prezydent Radomia przyznał Szkole medal pamiątkowy wybity z okazji 600-lecia uzyskania praw miejskich. Z tej okazji Szkoła wydała jednodniówkę „Młody ekonomista”.

Szesty Zjazd odbył się już w nowym budynku na ul. Wernera w 1993 r. Komitet Organizacyjny Jubileuszu przygotował bogaty program obchodów. Na uroczystościach w Teatrze Powszechnym w Radomiu wystąpili: Jerzy Połomski, formacja taneczna „Akant” oraz zespół artystyczny ZSE. Odbyły się spotkania absolwentów z pedagogami w „Starej Szkole” przy ul. Traugutta i w nowym budynku przy ul. Wernera.

90 lecie istnienia Szkół Handlowych i Ekonomicznych w Radomiu (październik br.) to długa historia dobrej zawodowej szkoły średniej. Obszerne podsumowanie dotychczasowych jej dokonań znajdziecie Państwo w nowej monografii, która będzie wydana z okazji jubileuszu.

Bibliografia:

1. Kroniki szkolne
2. „50 lat Szkół Ekonomicznych”, Radom 1968, praca zbiorowa
3. „75 lat Szkół Handlowych i Ekonomicznych 1918 - 1993”, Radom 1993, praca zbiorowa